

O‘ZBEKISTONDA MAHALLIY USLUBLARNING O‘RNI VA AHAMIYATI

Navoiy Davlat Universiteti

“Musiqqa ta’limi” yo‘nalishi

1-bosqich talabasi

Qilicheva Gavhar Farhodovna

Ilmiy rahbar

Navoiy Davlat Universiteti

“Musiqqa ta’limi” kafedrasi o‘qituvchisi

Umurzoqova Laylo Baxtiyor qizi

Annotatsiya: Ushbu maqola O‘zbek musiqasining boy tarixiy merosini, uning xalq musiqasi va og‘zaki an’analar orqali shakllangan professional uslublarini tavsiflaydi. O‘zbek musiqasi turli hududlar, etnik guruhlar va madaniy an’analar asosida o‘ziga xos rivojlanishni ko‘rsatgan. Quyida O‘zbek musiqasining asosiy yo‘nalishlari va janrlariga oid ma’lumotlar taqdim etilgan.

Kalit so‘zlar: musiqqa, voha, uslublar, maqom, katta ashula, doston.

МЕСТО И ЗНАЧЕНИЕ ЛОКАЛЬНЫХ СТИЛОВ В УЗБЕКИСТАНЕ

Навоийский государственный университет

Направление «Музыкальное образование»

студентка 1 степени

Киличева Гавхар Фарходовна

Научный руководитель

Навоийский государственный университет

Преподаватель кафедры «Музыкальное образование»

Умурзокова Лайло Бахтиер кизи

Абстрактный: В данной статье описывается богатое историческое наследие узбекской музыки, ее профессиональные стили, сформированные посредством народной музыки и устных традиций. Узбекская музыка показала свое развитие на основе различных регионов, этнических групп и

культурных традиций. Информация об основных направлениях и жанрах узбекской музыки представлена ниже.

Ключевые слова: музыка, оазис, стили, статус, грандиозное пение, эпопея.

THE PLACE AND SIGNIFICANCE OF LOCAL STYLES IN UZBEKISTAN

Navoi State University

"Music education" direction

1st stage student

Kilicheva Gavhar Farhodovna

Scientific supervisor

Navoi State University

Teacher of the "Music Education" department

Umurzokova Laylo Bakhtiyor qizi

Abstract: This article describes the rich historical heritage of Uzbek music, its professional styles formed through folk music and oral traditions. Uzbek music has shown its own development based on different regions, ethnic groups and cultural traditions. Information on the main trends and genres of Uzbek music is presented below.

Key words: music, oasis, styles, status, big song, epic.

O‘zbekistonda musiqa tarixi uzoq va boy madaniy merosga ega. O‘zbek xalq musiqasi turli davrlarda shakllanib, rivojlangan va xalqning turmush tarzini, urf-odatlarini, diniy e‘tiqodlarini va tarixiy hodisalarini ifodalagan. Ushbu musiqiy an‘analarning har biri o‘ziga xos, ammo bir-biriga bog‘langan uslub va janrlarni yaratgan.

O‘zbekistonda musiqa, asosan, xalq va og‘zaki an‘anadagi professional musiqa sifatida qadimdan rivojlanib kelgan. Bu musiqa an‘analari xalqning turmush tarzini, ruhiyatini, qadriyatlarini va tarixini ifodalashda muhim rol o‘ynaydi. O‘zbek musiqasi juda xilma-xil bo‘lib, turli regionlar va madaniyatlarning o‘ziga xos xususiyatlarini o‘zida aks ettiradi.

O‘zbek musiqasida **to‘rt asosiy mahalliy uslubni** farqlash mumkin: **Buxoro-Samarqand musiqa uslubi**: Ushbu uslub, asosan, markaziy O‘zbekistonning madaniyatiga xos bo‘lib, u erda maqom musiqasi va uning an‘analari rivojlangan. Buxoro-Samarqand musiqasi nazariy va texnik jihatdan juda rivojlangan va o‘zining nozik melodik tuzilishi bilan ajralib turadi.

Xorazm musiqa uslubi: Xorazm musiqa uslubi xalq an‘analariga, qo‘shiqlarga va raqslarga boy. Xorazm musiqasi, odatda, ko‘proq folklor janrlariga asoslanadi va bu hududda dostonlar va ashulalar ko‘p qo‘llaniladi.

Farg‘ona va Toshkent mintaqasining musiqalari ko‘proq qo‘shiqlar, raqslar va o‘yinlar bilan bog‘liq. Farg‘ona-Toshkent musiqasida melodik va ritmik shakllar an‘anaviy ravishda ishlab chiqilgan va ular ko‘pincha marosim va bayramlarda ijro etilgan.

Ushbu mintaqaning musiqasi xalqning oddiy va tabiiy hayotini aks ettiradi. Bu hududlarda qo‘shiqlar va raqslar ko‘pincha ijtimoiy vaziyatlarga mos ravishda yaratilib, xalqning ruhiyatini ifodalashga qaratilgan.

4. XX asrda o‘zbek va boshqa O‘rta Osiyo xalqlari musiqasining rivojlanishi

20-asrda, O‘zbek musiqasi va boshqa O‘rta Osiyo xalqlari musiqasi o‘zgarishlarga uchradi. Birinchi navbatda, bu davrda **klassik musiqa** va **xalq musiqasining** yirik sintezlari yuz berdi. Sovet davrida musiqa san‘atida yangi yo‘nalishlar va janrlar paydo bo‘ldi. Bu davrda **xalq musiqasi** hamda **klassik maqom musiqasi** va uning shakllari yangilandi. Mahalliy musiqiy meros va uslublar birlashib, yangi musiqiy shakllar va kompozitsiyalar yaratildi.

O‘zbek musiqasining mahalliy uslublari uning boy va xilma-xil tarixiy an‘analari, madaniy merosi, va xalqning turmush tarzini aks ettiruvchi asosiy unsurlaridan biridir. Har bir mahalliy musiqa uslubi o‘z hududi va jamiyatining ma‘naviy va ijtimoiy xususiyatlarini, milliy qadriyatlarini, va tarixiy rivojlanishini o‘zida mujassamlashtiradi. O‘zbekistonda musiqa asosan Buxoro-Samarqand, Xorazm, Farg‘ona-Toshkent va Surxondaryo-Qashqadaryo kabi

mahalliy uslublarda ajratiladi. Ularning har biri nafaqat musiqiy shakllar, balki madaniy va milliy o'ziga xosliklarni ifodalashda muhim ahamiyatga ega.

Buxoro va Samarqand hududlari O'zbekistonning madaniy va ilmiy markazlaridan bo'lib, ular nafaqat klassik musiqaning, balki butun O'rta Osiyo musiqasining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatgan. Bu hududlarda **maqom musiqasi** va boshqa an'anaviy shakllar asosan shakllanib, saqlanib qolgan. Bu musiqalar asosan lirik va filosofik ohangda bo'lib, yuksak estetik va ma'naviy ahamiyatga ega.

Xorazm musiqa uslubi, o'zining betakror melodik va ritmik xususiyatlari bilan ajralib turadi. Xorazmning musiqiy merosi nafaqat o'zining milliy xususiyatlari, balki o'rta asrlarning yirik madaniy va savdo markazi sifatida bo'lgan ahamiyatiga asoslanadi. Xorazm musiqasida folklor janrlarining rivojlanishi va an'anaviy cholg'u asboblarning ishlatilishi katta o'rin tutadi.

Musiqa turlari: Xorazm uslubida **lapar, terma, yama** va **ashula** kabi xalq musiqasining an'anaviy shakllari keng tarqalgan. Bu janrlar, asosan, xalq hayotining turli tomonlarini ifodalovchi qo'shiqlar, lirik va dramatik ruhda ijro etiladi. Shu bilan birga, Xorazmda xalq orasida dostonlar ham mashhur.

Farg'ona va Toshkent mintaqalari O'zbekistonning boshqa hududlariga nisbatan ko'proq shaharlashgan va rivojlangan joylar bo'lib, musiqada ham shahar va qishloq madaniyatlarining uyg'unlashuvi kuzatiladi. Bu yerda xalq musiqasi va qo'shiqlar bilan bir qatorda teatr va operalar rivojlanishga kirishdi. Farg'ona-Toshkent uslubi xalq musiqasi va professional musiqaning o'zaro bog'lanishiga asoslanadi

Surxondaryo va Qashqadaryo hududlarining musiqasi o'zining oddiyligi, tabiiyligi va turmush tarzining an'anaviyligini aks ettiradi. Bu hududdagi musiqada, asosan, ko'plab **xalq qo'shiqlari, yama** va **lapar** janrlari uchraydi. Musiqaning o'ziga xosligi shundaki, u ko'proq mehnat va maishiy marosimlar bilan bog'liqdir.

O'zbekistonda musiqa, uning mahalliy uslublari orqali xalqning tarixiy, madaniy, va ijtimoiy merosini aks ettiradi. Har bir mahalliy musiqa uslubi o'z

hududi, aholisi va an'analari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ushbu mahalliy uslublar O'zbekiston musiqa san'atining xilma-xilligini va boyligini ta'minlaydi, shuningdek, xalqning turmush tarzini, qadriyatlarini va hissiyotlarini ifodalashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonning mahalliy musiqa uslublari, o'zining boy tarixiy, madaniy va ijtimoiy ahamiyati bilan, nafaqat musiqa san'ati, balki xalqning madaniy o'zligini saqlashda va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular xalqning ma'naviy yuksalishi, jamiyatdagi birligini va kelajagi uchun katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Yo'ldosheva.S Xalq-urf odat va an'analari T 2003
2. O'ZBEK FOLKLORI OCHERKLARI 1-TOM 1988YIL
3. Hayitova.O Xorazm qo'shiq ijrichilik an'analari Toshkent 2006 y
4. Aloviya Muzayyana O'zbek xalq marosim qo'shiqlari T 1974 YIL
5. Yo'Ldashev, A., & Mahmudova, O. S. Q. (2022). PRIMA RUBOBNING YARATILISH TARIXI. *Oriental Art and Culture*, 3(3), 129-132.
6. Yuldashev, A., & Mahmudova, A. (2023). The Formation of Categories in the Art of Uzbek Folk Music Performance. *INTERNATIONAL JOURNAL OF INCLUSIVE AND SUSTAINABLE EDUCATION*, 2(1), 28-31.